

Digitális Magyarország 2010–2014

Vitairat

Hozzászólás és javaslat

Készült a
Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület,
Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete,
Wikimédia Magyarország Egyesület
együttműködésével

Budapest, 2010. november 11.

„4.2.7 A tartalomipar támogatása és digitális kulturális örökség megőrzése”

- Erre és az előző fejezetre is érvényes, hogy a profitorientált modellek a tartalom-előállítás fontos, de nem kizárólagos módjai. Ahogy azt a közösségi alapú szabad szoftverektől a Wikipédián át a remixkultúráig számos példa mutatja, a tartalom-előállításnak más modelljei is léteznek, és ezek az internet terjedésével egyre inkább versenyképessé válnak. A társadalmi, technológiai és jogi környezet alakításakor fontos az ilyen modellt követő közösségekre gyakorolt hatást is figyelembe venni – már csak azért is, mert az érdekérvényesítő képességük sokkal alacsonyabb, mint az iparági szereplőké. Az ilyen modellek alapja a „long tail”, a sok, külön-külön apró hozzájárulás egyesítése, ezért olyan alacsony korlátok is el tudják lehetetleníteni a működésüket, amiket az ipari szereplők meg sem éreznek (gondolva itt például a kötelező jogdíjakra vagy engedélyezési eljárásokra).
- **A digitális kulturális örökség megőrzése** véleményünk szerint kettős feladatot jelent: egyrészt a – sok esetben közpénzből létrehozott – digitálisan keletkezett tartalmak megőrzését és közzétételét, másrészt az eleve nem digitális formában keletkezett kulturális örökség (könyvek, művészeti alkotások, történelmi dokumentumok stb.) digitalizálását. Mind a kettő fontos, egymással összefonódó feladat. Tehát a címet javasoljuk megváltoztatni úgy, hogy ezt kifejezze, pl. „A digitális kulturális örökség megőrzése” helyett **„A kulturális örökség digitális formában való létrehozása, megőrzése és közzététele”**.
- A digitális tartalmak egyik leghatékonyabb bővítése, ha a közpénzekből létrehozott tartalmak – pl. tudományos eredmények, alpműveltséghez tartozó kulturális alkotások – szabad licencekkel (Creative Commons) „nyílt hozzáférésű” tartalmakká válhatnak. A tartalmak, szellemi értékeink hosszútávú megőrzését biztosíthatná, ha a stratégia ajánlaná, minél széleskörűbben ösztönözné a „nyílt formátumok” (open document format) használatát is.
- A megőrzés másik fontos eleme egy központi magyar internetarchívum elindítása, amelynek létrehozását a szakemberek már évek óta javasolják Magyarországon, eddig eredménytelenül (pl. OSZK, NIIF, SZTE), miközben nemcsak a távolibb, fejlett országok, de már a régióbeli országok is projekteket indítanak nemzeti webterületük archiválására.

- A digitális tartalmak bővítésének direkt támogatása mellett fontos a spontán bővülésük útjában álló akadályok elhárítása is. A digitalizáció mellett elkötelezett szervezetek és internetes közösségek tevékenységét a túlzottan restriktív, a digitális forradalom előtti viszonyokhoz igazított szerzői jogi rezsim számos ponton akadályozza. Ide sorolható a szabad felhasználás jogkörének indokolatlanul szűkös volta, az árva műveknek az életszerűtlen eljárási díjak miatt egyáltalán nem funkcionáló szabályozása, a megbízásból készített és/vagy megszűnt szervezetek tulajdonában lévő műveknek gyakran tisztázatlan jogi státusza.
- Fontos hangsúlyozni, hogy mi célból kell megőrizni a digitális kulturális örökséget. Igen fontos feladata van az *oktatás*, a *kultúra* számos területén. A feladat nem utalható kizárólag a tartalomipar körébe, szorosan kapcsolódik a **4.1. „Az állampolgár esélyegyenlőségének, életminőségének, jólétének növelése”** fejezet több pontjához is, így elsősorban a **4.1.2 „Közösségi terek kialakítása, fejlesztése”, 4.1.3 „eMagyar pontok a magyar nemzet egységes fejlődése érdekében”, 4.1.4 „Az IKT szervesen beépül a közoktatásba, egyben a távoktatás, mint eszköz elterjesztése” , 4.1.6 „Táv munka fejlesztésének támogatása”**. Javasoljuk, hogy ezek a kapcsolódások jelenjenek meg a 4.1 fejezet említett pontjaiban is. Így pl. a **4.1.2 „Közösségi terek kialakítása, fejlesztése”** pontban szereplő ilyen kitételekkel kapcsolatban: *„A jövőbeli kezdeményezéseknél a helyi közösségeken belüli tudásáramlásra és a közvetlen tapasztalatszerzés lehetőségére építünk”. [...] „Helyi beágyazódottság növelése”* elengedhetetlennek tartjuk megemlíteni a helyismereti dokumentumok megyei és városi könyvtárakban való digitalizálásának felette szükséges voltát. Közkönyvtáraink eddig is sokat tettek a helyi közösségi terek kialakításáért, a helyi beágyazódottság növeléséért, ennek a tevékenységnek a folytatását a hálózaton támogatni, ösztönözni szükséges. A **4.1.3 pontban, az e-Magyarország pontoknál** jelenleg csak a hozzáférés kap hangsúlyt.
- Fontos a kulturális örökség digitalizálására olyan finanszírozási formát találni, ami nem megy a terjesztés rovására. A digitalizálás költségeit a digitalizált tartalom értékesítéséből megtéríteni próbáló közintézmények – vélt vagy valós – érdeke a digitális változathoz való hozzáférés szigorú korlátozása, ez azonban a társadalmi hasznosulás szempontjából rendkívül pazarló felhasználása a forrásoknak. Hasonlóan, a memóriaintézmények sikerességének mérésére olyan módszereket kell találni, amelyek az egyszerűbben nyomon követhető fizikai hozzáférés mellett figyelembe veszik a digitális információterjedés révén történő kulturális értékteremtést is.
- **A 4.2.7 pont Intézkedés** bekezdése által meghatározott feladatot: *„A teljes magyar kulturális örökség digitális másolatának megőrzése, ennek érdekében a digitalizálás feltételeinek megteremtése, minőségi alapkövetelmények meghatározása.”* javasoljuk pontosabban kitűzni. A „teljes” magyar kulturális örökség digitális másolatának létrehozása meghaladja egy 4 éves terv kereteit. A kulturális örökség digitális másolatának létrehozásához és megőrzéséhez azonban nem elegendő „a digitalizálás feltételeinek megteremtése”, sem pedig a „minőségi alapkövetelmények meghatározása”, ennél többre van szükség. Átfogó, koordinált, a nagy nemzetközi, európai digitalizációs projektekhez szorosan kapcsolódó digitalizálási programokra és az ehhez szükséges eszközök biztosítására van szükség. Csak egy-két fontos feltétel ehhez: a nemzeti könyvtár és a nagyobb hazai, egyetemi könyvtárak elektronikus katalógusának teljessé tétele; az országos közös katalógus kiépítése, a szerzői jog által nem védett irodalmi és szaktudományos, magyar és idegen nyelvű művek nagy mennyiségben való digitalizálása, a határon túli magyar vonatkozású anyagok digitalizálási programjainak összehangolása; itt nemcsak Erdélyre, Felvidékre kell gondolni, hanem más európai, amerikai országokra is. A megőrzendő kulturális örökségbe a határon túli kulturális örökség is beletartozik.

- Egy központi adatbázist említ a vitaanyag, ami az utóbbi évtizedekben az országos digitális stratégiákban bekövetkezett változások és legfőképpen ezek gyakorlatba való átültetésének tükrében egyrészt nem tűnik reálisnak, másrészt mint szolgáltatás informatikailag nem feltétlenül indokolt. Sok határon túli értékes tartalomszolgáltató van már, ezeknek az együttműködő hálózatát kell inkább létrehozni, támogatva a helyi digitalizálási tevékenységeket és a digitális eredmények hosszú távú megőrzését. Ilyen céllal indult 7 éve a Nemzeti Digitális Adattár projekt, amely sajnos lelassult, szinte leállt. Újra kitalálni, újra megvalósítani nulláról drága mulatság lenne. Javasoljuk, hogy mielőtt egy ilyen új központi adatbázis létrehozna az ország, vonjuk le az NDA működésének tanulságait, legfőképpen azt, hogy milyen tényezők vezettek ahhoz, hogy az NDA nem töltötte be azt a szerepet, amire az alapítók vélhetően szánták.
- Határon túli alatt nem csak a szomszédos országokat kell érteni, hanem forrásként a bárhol a világon fellelhető magyar kulturális tartalmakat, megcélzott befogadóként pedig a világon bárhol fellelhető olyan közegeket, ahol érdeklődés lehet és van a magyar kulturális és egyéb tartalmak iránt. Fontos feladat a digitálisan megőrzött kulturális örökség közvetítése a határon túl, bárhol a világon élő magyarság, a Magyarország iránt érdeklődők, turisták, kutatók, tanulmányokat folytatók, üzleti, gazdasági, tudományos kapcsolatokkal rendelkezők számára.
„Az Internet a hatékony országpropaganda eszköze lehet”, fogalmazta meg egy 15 évvel ezelőtt készült digitális stratégia, ezt a lehetőséget azonban azóta sem használtuk ki igazán.

Javaslat: kiegészítések az 5. pont táblázataihoz

Javasoljuk, hogy az 5. pont táblázatai egészüljenek ki olyan pontokkal, amelyek a digitális (digitalizált) kulturális örökség létrehozásának és megőrzésének a kormányprogram, illetve a Széchenyi terv célkitűzéseivel való további kapcsolódásait is feltüntetik.

5.1 A Digitális Magyarország Program és a Kormányprogram kapcsolata

„4.2.7 A tartalomipar támogatása és digitális kulturális örökség megőrzése” pont

Javasoljuk, hogy ebbe a táblázatba kiegészítésként kerüljön be az alábbi kapcsolat jelölése 2 db „+” jelöléssel:

Versenyképes oktatás és képzés ++

5.2 A Digitális Magyarország Program és az Új Széchenyi Terv kapcsolata

Elsősorban a turizmus, távmunka erősen kapcsolódik a tartalomiparhoz is, a digitális kulturális örökség megőrzéséhez is.

Javasoljuk, hogy ebbe a táblázatba kiegészítésként kerüljön be az alábbi kapcsolat jelölése a 4.2.7-es ponthoz 2 db „+” jelöléssel:

Foglalkoztatás (mezőgazdaság turizmus, távmunka) ++

Reméljük, hogy javaslatainkkal és munkánkkal előmozdíthatjuk a Digitális Magyarország megvalósulását!

Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület
 MKE Helyismereti Könyvtárosok Szervezete
 Wikimédia Magyarország Egyesület